

ZA LATGOLIORS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKROKSTS

Nr. 33 (121)

1997. GODA 5. SEPTEMBRIS

CENA 5 SANTIMI

JŪLIJS TRŪPS

OTKON ZVONA LATGOLAS SKŪLOS

Atšķireibā nu pagōjušo goda, kod mōceibas sōcēs ar vīnu ūtru skandalu republikas presē, šureiz skūlas zvoni pucāti nūpītnōk. Tūmār jo leli pörsteigumi bejuši Rēzeknes rajona skūlu pījimšonā komisejai. Skūlu valdes priksādātōja Līvia Žukovska pīcōjōs par pogostu un mōceibu īstōžu darbiniku titaniskū dorbu seviški rodūšā gaužam pīticeigū leidzēkļu izmontōšonā. Ir ari ānas puses, jo symtgadeigai mōjai, kaida ir skūla, vajadzeigas rekonstrukcējās bokas un par moz vīn ar žagarenim estetiskajam nūformējumam. Nūticis ari sys tīs bēdeigs: rajonā slāgta Ratnīku skūla, 1. bārnu dōrzs, mota golā karinej Dubuļu skūlas eksistence. Bet kūpumā — daudz moz labi.

Kai cytur Latgola?

Bolvu 1. vdusskūla niu saucas par pijsātas gimnazēju un vysa goda laikā vajadzēs cīši pa-

sapulēt, lai vizitkarti pīpīlēitu ar attīceigu vajadzeigū saturu.

Nautrāniši īsadrūšynōjuši sovas vydusskūlas kapitalremonta veikšonai. Pasateicūt Ludzas rajona padūmes lobdareibas akcējai »Tevi gaida skūla!« byus možoklaiņojūšu bārnu.

Mōceibu goda sōkumā daudz dorba Rēzeknes rajona jaunōtnes lītu koordinatorei Inārai Sindarjavai. Latvejas — Rumānejas jaunōtnes apmaiņas projekta pasōkumi taču nūtyka na tikai Reigā un cytur, bet ari Rēzeknē, Varaklōnū. Septembra vydā uz Latgolas sirdi braukšūt ari ar Vōceju saisteitō jaunōtnes lītu projekta realizātōji.

Slykta ir demografiskō situacija, tōpēc gondreiz natycami, bet Rēzeknes skūlōs 1. klasē išaroda par 200 bārnim vairōk nakai pārn septembrī.

REPLIKA

KUR POLITIKA, TĪ DZEIVEIBA

Rēzeknes pijsātas dūmes deputatu sastōvs politiski ir reši raibs, tai kai tī var vuiceitīs eistu demokrateju — šū, tik gryuši apgyustumā procesu.

Vīna paraugstundje varātu byut kaida nasenejō sēde. Ostoņus vaicōjumus izskatēja naparosti ötri, tikai pādejā — par politiski represātūs klubas lyugumu pīšķert 140 latus autobusam, lai tyktu uz Tautas sapuļci Reigā par Molotova—Rībentropa pakta godadīnu, sōcēs dzeiveiba.

Pozitivu, atbolstūšu bolsōjumu ar sovu nūteicūšu nūstōju izšķire dūmes priksādātōjs Jōns Jukna. Kōpēc tik sarežgeiti? Lela daļa dūmnīku beja pret, par — Vilmārs

Jukna, kurs apsūlēja gōdōt par benzīnu. Sergejs Oruziniks īteice pameklēt lātoku izmoksu autobusu, jo Rēzeknē ir firmas, kas tū nūdrūšynoj. Beigōs dūme atbalstēja lāmumu par paleidzības snēgšonu summā leidz 50 latim.

Pordūmas izsauc vin tys, ka naseņ kaida konkursa uzvarātōjam braucīnam uz ekzotisku zemi dūme nalidze vairōkus symtus latu skaistu summu. Bet labi ari tys, ka ū rēzekmīši tyka uz Reigu.

Jo interesej, kuri tod dūmē beja pret tū, spridit poši — vālātōjim taču labi jōpōrzyna myusu dūmes deputatu sastōva politiskō struktūra.

HRONIKA

• 3. septembrī (1912) Pīterpīli sōce iznōkt avīze »Jaunas Zinias«, tū leidz 1914. goda augustam.

• 7. septembrī (1912) Rēzeknes aprinkā Varaklōnu pogosta Dekšārē dzimis vēsturniks, literatūras kritiks, žurnālists, rakstnīks Donats Latkovskis. Nūšauts vōcu okupacejas laikā 1943. godā.

• 7. septembrī (1922) Krōslavai pijsātas pijsātas tīseibas.

Sastōdēja

Viktors TROJANOVSKIS

• 3. septembrī (1922) ar ratifikacējas dokumentu apmaiņu Romā stōjōs spākā konkordats storp Latveju un Svātū Krāslu.

TĀVU ZEMES KALENDARS

A. SPOGIS

LKIS - 80 KARA INVALIDU TIKŠONĀS JUBILEJAS KONGRESĀ

Latvijas Kara invalidu savīeibas (LKIS) godskörtejais kongress regulāri nūteik priksādātōju nedeļā, kod golvapsīsātā vītom jau atskān īleigōšona. Prūtams, pošim invalidim tōs ir dryumas jauneibas atceres. Un tūmār tōs lik pabyut jauneibas sajūsmas breinumā, kas sylda un aplaimoj, kaut gon vysapleik bādas un trykums.

LKIS bidri pēc goda — 1997. goda 20. junī — otkon sasatyka sovā atskaitē un draudzeibā. Itys beja reize ari organizacejas 80 godu jubilejas kongress, jo LKIS 1917. godā dybynōja latvišu strēlnīki invalidi. Ibrūcēji 1940. godā pōrtrauce LKIS dorbu, pōrjēme leidzēkļus un ipašumus. Tikai 1994. goda 21. junī, pēc ilgōs, nažēleigōs okupacejas, LKIS atjaunojā darbeibu.

Invalidi un vīsi ījāmuši vītas Reigas Latvišu bidreibas Zalta zālē. LKIS padūmes priksādātē Oskars Lorenčs eisā uzrunā apsveic, atklōj kongresu un pīmiņi myžeibā aizsauktūs LKIS bidrus. Karaveiru kōris »Vokora junda« dirigenta Tālivalža Bērziņa vīdeibā dzid »Dīvs, svētēj Latviju!«. Velēnas latv. ev.-lut. draudzes mōceitōja Sarmīte Fišere uzrunoj un lyudzās: »Sveicējo Latvejas karaveirus, kas lējusi asni par dzimtini, jyusu organizacejas 80 godu jubilejas kongresā, lai gon 50 godi pavadeitī nabreveibā. Mōceitōja pīmiņ Kristus vōrdus: nīvīnam nav lelōkas

mīlestības, kai tam, kurs dzeiveibu atdeviš par sovīm draugim. Kotrs cylvāks ir tautas bogôteiba. Myus vysus vīnoj Tāvzemes un Latvejas vīsts mīlestība, lyugšonas par karaveirim, atmiņas par ceiņu bīdrim. Strēlnīki un nacionāli karaveiri izceinēja Latvejas breiveibu, jums — legionārim — tys naizadeve: beja 50 gosu jōdzeivoj zam varmūceigas varas zōbā.

Ari tagad myus vīnoj sōpes un trykums: jau desmit godi pagōjuši nu 1987. goda 14. juņa, kod sōkum pulceitīs pi Breiveibas pīmīnēkļu, un pādeigi breiveibu sasnēdzem. Tūmār asam smogi vilušis, jo myusu zemē navolda vīnleidzeiba un gūdeigums, nī ari gūda prōts un ryupes par tīm, kas tīk daudz zaudejusi, pi tam — breiveiba ir atbīdeiba par ūtru. Mōceitōja nūvēlēja invalidim veselieibu un kūpejas draudzeibas goru: mums jōtīc un jōdzeivoj pōrlīceibā, ka myusu bārni un bārnu bārni nabēgs uz Rītumim, bet turpynōs myusu tradiceju un uzticeibu Latvejai. Izsacēja cereibu, ka nōkuš Saeimā īvēlēsim tādus cylvākus, kas mīl un cīnej sovu vīsti, tōs vēsturi un taisneibu, kai ari saprūt invalidu pošaizlīdeibu un stōvīklī!

Par kongresa vadeitōju īvēlēja Oskaru Lorenču, kuri jau nu LKIS atjaunošanas pošaizlīdeizi voda liktingībīdru apryupi un aizstōv interesēs.

Kongresu sveice Saeimas deputate Anna Seile: »Jyus bejot jaunēkļi, kod lējot asni par dzimtini. Saeima un mes vysi asam jums porōdā. Deputate pasnēdze zīdus kai atzīneibū invalidim jubilejas kongresā, lai gon 50 godi pavadeitī nabreveibā. Mōceitōja pīmiņ Kristus vōrdus: nīvīnam nav lelōkas

bōrēibas »Lōčplēšu dižcīlīt« un Dzelzskrysta kavalera bīdreibas vōrđā prof. Dr. J. Trūšiņš un nūlaseja organizacejas pījimt rezoluceju par okupacejas sekū likvidēšonu, kas isnāgtā Saeimas prezidijam, Zemessardzes kulturas daļas vad. majors Tālis Blūmfelds, DV pylnvarōtās pōrstōvīs Latvējā Fricis Kursietis, LKIA ASV valdes priksādātē Roberts Purlics, LKIA Australijas valdes vōrđā — Valdis Janovs un vairōki cytī. Beja daudz rakstisku apsveikumu.

LKIS padūmes priksādātē O. Lorenčs un valdes priksādātē Laimonis Olinš ziņoja, ka bejušas lelas pyules Saeimā pi lykuma pījimšonā par bejušū LKIS ipašumu Tinūžus, kas ar deputates Annas Seiles un vairōki cytī atbōstu izlāmts pozitīvi. Vadeiba ryupējusēs par pabolstu sagōdi invalidim, vysi nōk nu trymdas organizacejom un atsevišķim tautīšim. Bidrim, kuri nasajam Vōcijas kara invalidu rentes, izmoksots pabolsts divas reizes godā pa Ls 15. Dareits īspējamais atsevišķim invalidim pensiju izkōrtōšonā nu Vōcijas apryses istōdem. Atgyuti ari LKIS ipašumu Kemerū. Pōrrunōja atgyuti ipašumu izkōrtōšonās īspējas, bet vysprymas tī lykumeigi jōpōrroksta un jōveidoj projektī.

Leidz šām pastōvūšu divu izpyldor ganu — padūmes un valdes — vitā kongress ar bōlsu vairōku izākeire par vīnu — valdi, kurā īvēlēja: Oskaru Lorenču, Jāni Laizānu, Laimoni Olinu, Edgaru Sermuliņu, Rūdolfu Zarīnu, bīdrus veicynōtūs Gaū Māliju un Viktoru Tihomirovu, kai ari vysi četrā LKIA zemu valdes priksādātējus: Leonu Gutbergu (CV priksādātēju) — Vōcija, Robertu Purlici — ASV, Pēteri Polnu — Kanada un Pēteri Stolniku — Australija. Ōrzemu valdes lūceklim ir bōlsōnās tīseibas, jo jī pīsādola valdes sēdēs. Par LKIS valdes priksādātē valdes sēdē izraudzeja Oskaru Lorenču. Revizejas komisejā īvēlēja Tālivalža Bērziņu, Bruno Milhertu, Leonardu Rozi un Ēvaldu Stīru. Pastōv LKIS mitne Bolderājā, Flotes īlā 3, kur kota mēneša pyrmajā trešīnā bīdru sasatikšona un grōmotu apmaiņa. Vadeiba aicynōja bīdrus lelōkai aktivitatei, lai kūpejū uztrātā draudzeibu un īsastōtu par invalidu vajadzeibom. Invalidu pīnōkums ir stōteit bārni un mozbārni par Latveju, jo pošreiz mūdes īlā — naizrōdēt nacionālā lapnumu un laut vysam īt sovu ceļu. Tū nikaidā ziņā invalidi nadreikst pīlaut! Mums otkon jōtī uz barikadem!

MARGARITA KOZLOVSKA, FOLKLORAS KŪPAS »RŪTA« VADEITĀJA

»KOLNASĀTAI« — PĪCI

»Rēzeknes Vēstis« 23. augusta numerī publicātō roksta turpynōjuma rodōs vēlēšonōs pasadaleit īspaidim, gyutim F. Trasuna muzejā »Kolnasāta« pijsu godu pastōvēšonas svātku atzīmēšonā.

Dīna beja spylgtas, korstas augusta saules pīlita, kura capynōja sanōkušus jaudis muzeja pogolmā. Cylvāki sēdēja uz primitīvātīm kūka materialim, kas aizvētōja sūlus. Ļaužu beja sanōcis daudz, ar interesī klausējōs, kas tyka runōts par muzeja dorba un sasnāgumā gaitu.

Pīci godi ir nālēs laika spreids, lai bez īpašīm leidzēklim veiktu lelus dorbus — ceļt, byuvēt, remontēt, bet ar darbiniku naatladeigom pyulem un lelu uzjēmeibū vysy teik radzamī kōrtōs un veidots. Atjaunota dzīeivjamā mōja, uzbyuvāta kletē, pērēja, kuru lobprōt izmontoj atbraukusi cīmeni, lai nūskolotu ceļa putekļus un mīsu uzsāvīdzīnotu ar smordēigu bārza slūtenu. Ari garais klāvs teik kōrtōs par kriptējāi — tīši ūdīnai par gūdu vīnai trešajai daļai ceļnes

uzlykts jauns skādu jumts. Tādā telpā drūši varēja izvītōt īzstōdes eksponātus — audumus, kū sastrōdōjušas Sakstagola sīvas, kludzeju pynumus un nu muzeja fondim — fotouzjāmumus. Te beja pīrskotama muzeja dorbōšonōs gaita, kaidi cīmeni jū apmeklējuši — ministri, deputati, augsti goreidzīcības pōrstōvī, Jō Eksleņe arhiveisks Jōns Pujats, kurs īsvētēja ū muzeju 1992. godā. Ar Dīva svēteibu un paleidzeibu teik kōrtōti vysi muzeja dorbi un pasōkumi, te radzamī mōksliniki, rakstnīki, svātcelinīki, pošdarbeibas kolektivi un poša Sakstagola darbeigā tautā.

Pasōkumi muzejā teik reikōti bīži, darbiniki strōdōj saskānōti ar pogosta vadeibu un tōs atbōstā. Pogosta vācōku godu gōjumu, gon nu jaunōkom paauzēm. Radīni kārvin muzejam atvad jaunus eksponātus nu personiskajom litom, šureiz fondūs nūnōce vacūs laiku patafons ar platem.

Skaista īvodrunu teice Jō Eksleņe veikspus J. Bulis, pīmīnēja, ka teik cylōts jautōjums par F. Trasuna pīlēigu reabilitaceju attīceibā pret bazneicību. Pasōkumu lūti skaisti papydynāja Aglyunas bazilikas bārnu kōrs »Magnificat« dirigentes Lazdānes kūndzes vadeibā, izpīlēja vairōkas goreigas dzīsmes kā pi krysta, tai muzeja pogolmā. Cīmeni pulkā pīsādājēja dzejnīki A. Vējāns, P. Jurciņš, folkloras vōcējs un zynōtnīks Jōns Rozenbergs, rajona pōrstōvī.

Nūbeigums 2.lpp.

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubpiļš, Jōns Eķeļsnis — Latgolas Kultūras centra izdevnīceiba, Pīters Gleizdans — Rēzekne, Jōns Kokins — Daugavpiļš, Anita Petkune — Krōslova, Ontons Rancāns — Preiļi, Ontons Slyšāns — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jōns Žugovs — Reiga, ūzremu biroja vadeitojs — Alberts Spōģis Minstere

DZEJAS DĪNAS

TŌS IR PUTAS...

Dzejas dīnu priķšvokorā pasalaimēja satikt Aivikstes Vydzesmes pusē dzeivojūšū dzejneicu, sovulaik politiski represātū, Treju Zvaigžņu ordeņa vērsineicu Bronislavu Martuževu. Kod Indrānu pogosta «Dārziņos» pasaklau-seita jōs pošas izpildējumā laseitō

dzeja, parunōjom ari par dzeivi. Un pyrmais vaicōjums skar myusu sabidreibas stōvukli. Lyuk, kai tū raksturoj Bronislava Martuževa:

— Es dūmoju pozitīvi par tagadejū laiku. Tys gon pa daļai ari tōpēc, ka vairs naeju sabidreibā, dzeivoju vairōk sevi un ar sovu mōsu. Bet napatikšanas pasaulē, kū radzu televizejas raidējumus, Saeimas sēdes un cytur uz mums naatsatīc. Tōs vysas ir putas, uzkultas lelajūs yudiņūs — nu tim dzeivojam tōli. Myusu mozajā Liedē yudiņi ir teirs un skaidrs,

tādi poši ari cylvāki. Prūtams, kotram sovas problemas, kotrs kuļas kai var, jo kotram it pa sovam — gon lobōk, gon slikšōk. Myusim dzeivē it uz lobū pusi. Jörunoj otkon par tū pošu vacū. Par augsti pleivojūšū Latvejas karūgu.

Reigā raud, ka jū slīn slōtas kōtūs, bet mañ karūga nav, mañ tys vsu laiku ir oculi prīškā... Un tagad niivē mani par tū navar tisot. Un tys ir milžeigs panōkums.

Korespondents:

— Sacejat, ka tautā moz losa jyusu dzeju.

Bronislava Martuževa:

— Nā, tik nūteiki navar apgolvot, drūši vin ir ari kas losa. Tauta nav homogena masa, ir dažādi strāvōjumi un patīšam, tī ir vīta ari munai dzejai. Bet es asu vacmūdeiga, jau izgōjuse nu apriestes, jo vairs nav tys, kas beja, nivīnu taču aizrestotūs ešelonūs nadzan, ni par vīnu vairs taidā veidā nav jōsāroj. Pat, lyuk, mañ te ir grōmota »Es sapni par Dzimteni pagalvī likšū«, kuru, varu derēt, losa lūti mozy cylvāku. Tys ir lykumsakareigi. Laudim gribis aizmērā jaunumu, ari mañ gribis nadūmōt par jaunumu. Lai kaut dzeives pādeji godi bytu gaiši, kaut ar sovu ikšējā gaismu...

Par interveju Bronislavai Martuževai paļdis soka un daudz dzejas klauseitōju nūvēlej radio »Breivō Eiropā« korespondents

Jūlijs TRŪPS

Attālā: dzejneica B. Martuževa sātas apstökšū. Nu gimes arhiva.

VALENTĀNS BULS,

PYLDAS PAMATSKŪLAS DIREKTORS

PYLDAS PAMATSKŪLAI — 135

Šō goda rudini (18. oktobrī) Pyldas pamatskūla Ludzas rajonā svinēs sovas pastōvēšonas 135. godadīnu.

Skūlas kolektīvā jau izveidōta reiceibas komiteja, ir pōrrunoti nūzeimeigō nūtykuma īspējamī pasōkumi. Arvīn bižok jōpasaver skūlas muzeja un arhīva nūdzēļjušū dokumentus — pavēlu grōmotas, žurnalus, skūlānu sekmu kūpsavalkumus. Cik audzēkņu ir izgōjis caur skūlu, tikpat ari liktiņu, bet kūpejs ir tys, ka vysi bejuši Pyldas pamatskūlas absolventi. Jī aiznese sev leidz zynōšonas, dzeives izpratni, skūlas goru un atmiņas par skūlōtōjim, tehniskajim darbinīkim, kuri ryupējōs par teireibu, syltumu un ēdini.

Cinejamī bejušī absolventi un skūlōtōji, Pyldas skūlas kolektīva vōrdā lyudzu jyusus daleitīs atmiņos par tū laiku, kod strōdōjot voi mōcejōtēs skūlā. Varbut na kotram ir

laiks plaši apraksteit sovas mōceibu voi dorba gaitas. Mes byusim prīceigi, jo varēsit uzraksteit koč kaidu informaciju — ar kū nūsadorbojat pošlaik, kaidi beja jyusu klasses bīdri, klasses audzēkņotōjs un skūlōtōji. Seviški gaidom fotografijs (uzrōdūt godu un personu sarakstu) voi kaidus cytus materialus. Jo varit, pastōstīt par kaidu spylgtoku skūlas dzeives nūtykumu.

Ar napacīteibū gaideisim! Bet pagaidam sirsneigs paļdis skūlas absolventem Genovefai Urtānei nu Kōrsovas un ASV dzeivojūšai nūvādneicai Helēnai Nūkšai-Hofmanei par pyrmū atsauceibū un vērteigajim materialim, kū jōs ir nūdavušas skūlas reiceibā.

Gaidom vysus skūlas absolventus un skūlōtōjus — cereibā uz veiksmeigu sadareibu, kas dūs īdvesmi un bogotynōs ar jaunom atmiņom.

»KOLNASĀTAI« — PĪCI

Sōkums 1. lpp.

Tautas dzīmes skandīnōja folkloras kūpa »Kolnasāta«, kura pi muzeja dorbojās jau ūtrū godu, pateiceibu peļņējuse energiskō Marija Matisone, kura paleidzēja veidōt ū ansamblu un kurā dzid Sakstagola sīvas ar skaneigim bōsim, kam dzīsme roda prīcu kūpāsanōkšonai, nasaskotūt, ka kotrā mōjōs kūpjams dōrzenēj, i bārni, i lūpeni. Vēl cīmōjōs Bēržgaļa folkloras ansamblis un Rēzeknes »Rūta«, kura, tai sōkūt, iraksteita muzeja fondū, jo četru godus sīvas braukušas uz »Kolnasātu« un vysus muzeja pasōkumus pīskandīnōjušas ar dzīsmem, apdzīdōjušas cīmenus, nasaverūt, cik augsti jūs rangi un tituli. Ari tūdīn skanēja dzīsme, kura »Rūta« dzyma 1993. godā — Jōna Klidzēja cīmōšonōs reizē:

»Vysi brauc uz Kolnasātu,
Jo ū vitu tur kai svātu.
Sakstagolam gaiši styuri,
Laudis strōdōja te syuri.
Veiri strōdōja ar golvu,
Tōpēc Dīvs jīm deve bolvu.
Trasuns dzyma Sakstagolā,
Klidzējs — Lyužas upes molā.
Obi lely gudrinīki,
Politiki, rakstini.
Kai mes obus gūdōsim,
Kū jīm loba vēlēsim?
Trasunam lai vīglas smītis,
Gūdā calta viņa ciļte.
Klidzējam mes laimi vālam,
Latgalīšu tautas dālam.
Dīvenēš dūs jam veseliebiu,
Ilgu myuzu, sadarbeibu.

Vyss pasōkums nūritēja sirsneigā, vīsmileigā atmosferā. Cinejamēs ar Trasuna radinīku dōvotū lelū torti un tasi kafejus.

Sirsneiga pateiceiba svātku reikōtōjim un ražonus panōkumus nōkamajūs dorba godūs!

AMERIKĀNIS GODĀ VIDEJI APĀD 220 ŪLAS. LOBU APETĪTI 221 DYBYNOŠONAS GODĀ VĒLEJ P. GLEIZDĀNS

INESE STŪRE, GEOGRAFE

POŠAPZIŅA UN CYLVĀKA DZEIVES VIDE

Sōkūtnei munā interešu lūkā nabeja cylvāka iķeļejais pasaulē, bet, verūtīs uz kulturvidi un tōs atteisteibū, gribūt nagrybūt jōkonstāte, ka jōs veidošošūs lelā mārā nūsoka cylvāka goreigō sfera, kurā nūzeimeigu vītu ījam ari pošapziņa. Tei ir cylvāka goreigōs dzeives mentala kategorēja, nav nūsverama ar svorim voi izmērējama ar linealu. Tūmār šai natveramajai un nataustamajai kategorējai ir fīsa ītekme uz materialū pasauli - kulturainovu, cylvāka dzeives telpu un vidi.

POŠAPZINU UZSKOTU MOZOK PAR SEVIS PARÖDEIŠONU CYTIM, BET VAIRĀK PAR SOVU POŠA IZJYUTU UN VAJADZEIBU PĪPILDEJUMU.

Pošapziņai cīsa saisteiba ar cylvāka psihologiskajām vajadzeibām, jo tōs vairōk apmīrīnotas, jo augstāka ir ari cylvāka pošapziņa. Bet vajadzeibas sovukort nūsoka personiskōs īpašebas, kaidas tōs pīmit latvīšam un kurōm ir teiša, visai veidōjūšā lūma? Minēšu dažas:

skaistuma izjyuta — loba gaume, loba krōšu un formas izjyuta; dzeivojāmōs mōjas nateik krōsotās jūti spylgtas, dishamonejūši ar apkōrtejū vidi, tōm nav rakstureigā dažādi nasimetriski jumti un cytā litas, kas, vīnkōrši izasokūt, naizver labi;

kōrteibas mīlestība ir tykums, kas latvīšam genetiski ikdōts; dainōs var palaseit, cik apdzīdōts ir izrāvēts rūžu dōrzs un nūslauceiti zēneļku teimēkli;

pīkeršonōs tōvā zemei un cik patlōbon streidu Latvēja izacēlīs tōs dēj kāmīnu un rodū storpi; apbreinojāmā ir naatādeiba, cīteiba, ar kaidu teik kūpta šei zeme un cik jūti pōrdzeivoj cylvāki, kad spīsti nūsverāt, kai tāvū ipašumi aizit pūstā, kam bīži vīn nav ekonomiska pamata, tātād tāvū zeme un dzīmītā mola ir navin scimīniciska, bet ari goreiga kategorēja;

taupeiba, racionalisms — latvīša dzeives telpa ikōrtōta ērti, praktiski, pīteikūši plāšuma, bet bez likas izšķērdeibas.

Sōs īpašeibas izaug leidz ikšējō pīnōku — leimīnam, līk daudz un smogi strōdōt, padareitās snāndz gondarējumu — pošapziņu. Tei ir dzanuļs, kas cylvākam līk

dorbōfis, strōdōt un ari kū realu izdareit.

Jo šōs latvīškā īpašeibas izteiktas mozi, pazamynojas ari vajadzeibū leimīns, cylvāki priksrūku dūd paslynkōšonai, navys sātas sakōrtōšonai. Vajadzeiba pēc pošapziņas un pošvērteibas teik pabeidātā tōjok. Ir. jau ari tādi, kas pīteikāmi pošapzīnei gīutas ari bez pamata, bet tod tys ir vōrds ar tukšu skānu, vel sīkšķi — plāteiba.

LĀTVĀSKO POŠAPZINA PĪMIT (VOI NĀ) NAVĪN KOTRAM ATSEVIŠKAM CYLVĀKAM, BET IR ARI PĀSVALDEIBAS UN VOI VĀLSTS VARAS POŠAPZINĀ.

Nūvārojāma ari tāida sakareiba: čakls cylvāks ar augstu pošapziņu sovu sātu var teirēt leidz pādejam pīteklām, bet nājaujō apļaut celmolas vysā pogostā! Un tod šys cylvāks, kai jebkura gūdeiga un normala byutne, nājytas labi sovā sakūptāja sātā, kād tī cyti sovas nakup (geografēja ir tāida kategorēja, ka cylvāki sovōs mōjōs gīutas slykti kai trymdā). Izrit, kai eksīstē kaida cyta, tēlpiski augstāka leimīna pošapziņa, kura pīmit (voi nā) šōs teritorējas pīrāudzētājām, kurim ir ikšēja praseiba pēc kōrteibas jīmā vysā. Jo pāsvaldeibas varai pīmit šāida vajadzeiba pēc pozitīvās pošapziņas, tad jē dareis vysu, lai byutu kōrteiba. Bet ari te dorbōjas nōkūšais pošapziņas hierarhiskais leimīns — valsts varas pošapziņa. Tai jōbūt piramidas vērsyune īcipītās uzvaras uzvarētās sīvās vērtības, kā arī vajadzeibas varai pīmit šāida vajadzeiba pēc pozitīvās pošapziņas, iżādējotēs? Voi teišam nīvinām — ni valstei, ni pāsvaldeibom, ni privatpersonom nav vajadzeigas skaistas, sakūptas vēsturiskās cītēs?

KULTURAS PĪMINEKLU STŌVŪKLIS PARĀDA, VOI CYLVĀKIM IR SVAREIGA KULTURVIDES SAKŪPTĒIBA.

Preiļu pīls un cyti kulturas pīminkeli, naapšaubami, pīdar pi kulturvides kvalitatīvās dājas, tikpat naapšaubams fakti, ka daudzi nu tīm bryuk. Kōpēc, kas nūteik, voi teišam cylvākām kulturvides stōvūklis vīnādzeigs? Voi teišam nīvinām — ni valstei, ni pāsvaldeibom, ni privatpersonom nav vajadzeigas skaistas, sakūptas vēsturiskās cītēs?

Nu kulturas pīminkeli aizsardzeibas vīdūkā saisteiba storpi kulturvidi un pošapziņu skotama ari nu cytīm aspektīm. Pošapziņa cylvākām var byut vīn tod, jo apmīrīnotās jō primārōs vajadzeibas: īdīns, apgārbs, syltums dzeivēkli, izgleiteibas īspējās bārni. Nābadzeiba gūdeigam un strōdeigam cylvākām ir īrkōrteigi pazamojūša un smoga nota, kaidu pošapziņu un aktīvitatē var nu jō praseit? Labi, jo sakūpta sāta. Nābadzeiba nūnīvelej praseibas pēc skaistas pīls tyvejā cīmā, cylvāks kliūtu vīnādzeigs. Kulturvide uzvarētās vīsās jō izjyutas un kulturas pīminkeli stōvūklis uzskotams par sovdabēigu dzeives leimīna indikatoru.

Vīlejūs īskīcēt vēl vīnu aspektu saisteibā ar kulturas pīminkeli, aizsardzeibas stōvūkli. Lykums nūsokas: »Kulturas pīminkeli ir kulturvēsturiskā

pošapziņas nūstyprynōšonai.

Vīns pīmārs bez alegorejom. 1924. godā Preiļu pīle beju iibruci jūnts, pazuđuši lūgi un durovās, valstei beja sroveiga tōs atjaunōšona un atroda izmontōšonas veidu — radēja lauk-saimniecības skūlu; atroda ari naudu savešonai kōrteibā, pīls kīva par vīna nūvoda lapnumu. Vēsturiski materiāli rōda, ar kaidu entuziasmu valsts uzplaukumā (cik naparosti tys skāņā sudināt) cylvāki tī strōdōja un nav šīgubu, ka jūs īdēvīmōja valsts attīksme. Šūdin Preiļu pīls tikpat nūzālojāma stōvūkli kai pēc kara, bet diametrali preteja ir varas attīksme, tei atspūglījōjo vajadzeibū izarōdeit (cik izmokšā prezidenta pīls remonts, navys pēc kōrteibas un izaugus vīnādzeigs).

Nu kulturas pīminkeli aizsardzeibas vīdūkā saisteibā storpi kulturvidi un pošapziņu skotama ari nu cytīm aspektīm. Pošapziņa cylvākām var byut vīn tod, jo apmīrīnotās jō primārōs vajadzeibas: īdīns, apgārbs, syltums dzeivēkli, izgleiteibas īspējās bārni. Nābadzeiba gūdeigam un strōdeigam cylvākām ir īrkōrteigi pazamojūša un smoga nota, kaidu pošapziņu un aktīvitatē var nu jō praseit? Labi, jo sakūpta sāta. Nābadzeiba nūnīvelej praseibas pēc skaistas pīls tyvejā cīmā, cylvāks kliūtu vīnādzeigs. Kulturvide uzvarētās vīsās jō izjyutas un kulturas pīminkeli stōvūklis uzskotams par sovdabēigu dzeives leimīna indikatoru.

Vīlesītā īskīcēt vēl vīnu aspektu saisteibā ar kulturas pīminkeli, aizsardzeibas stōvūkli. Lykums nūsokas: »Kulturas pīminkeli ir kulturvēsturiskā

VENERANDA ZEPA

<

DZEJAS DĪNAS * DZEJAS DĪNAS

VENERANDA ZEPA

Zemturmam

Tici zaļajai zemei,
augsmes pilneibai,
tici leidumi plauksmei,
osna dzeiveibai!
Kod jōzdzan pyrmū vogu
Cītā atmotā,
tici, ka spāks tev ir rūkōs
un tāvzemē pamatā!

Aglyuna

Aglyuna — Dīvīmētē dabas vōrti,
Boltō tāva svēteitais ceļš,
myrdzūši tūri kai lyudzēja rūkas
gora pasaule dveseli cel.
Aiztaupa Lelōs pīktinās mūkas,
klusnoj rātas, kas godsymtim sveļ,
jo asam tik mozi lelvaru ānā,
jo asam tik naaizsorgoti.

NORMUND'S DIMANTS

Zid vīnoš skaistai geraneja
Kai sirds, kas dag ar meilys līsmi.
Tys malnais, kas mums obim beja,
Nav spējeigs pīrīmī Dīva dzīsmi!
Zid vīnoš skaistai geraneja...
Kaut sirds mums myuzam byutu taida!
Byus lobōk, nakai nazkod beja —
Lai nikas niu myus nanūbaida!

Nu sirds uz sirdi vīgla gaisma ī,
Lai dvesles palik teirēkās i boltas,
Lai vīglōk kotram ir pa dzeivi ī,
Lai dveslis palik lelas, dižas, stoltas.
Tu ari vari sovu vōrū likt,
Par daudzim vari aizlikti sovu sirdi —
Tai sev i cīlvākim, i Dīvam tyvōk tikt.
Kū lobōku var isōki vēl ar sirdi?

Kai leita lassis reita gaismā
Kreit munā dveslē svātī vōrū.
Ni pusdīnā, ni pusnaks baismā
Ar sevi mani nasaārdi.
Ir dižan trausli gaismas stodi.

JŪLIJS TRŪPS

TU ESI LETTE?

Jau sešus godus Modūnas rajons uztur vysa veida sakarus Vōcejā ar Vaijes apgabolu, niu beigušo vōcu cīmeņu dīnas un kulturas nomā nūtyka atvodu vokors, kur beja vīns ūtrs amizants gadējums. Storp cytu, šos sadarbeibas īspējas tikt dorba voi mōceibōs Vōcejā izmontoj ari rajona Latgolas puses cīlvāki.

Taitod atvodu vokors. Dīnā apskateita vōcu mōkslinīka Ahima Gruvemēna dorbu izstōde saīta nomā, lūti naparosta, jo mōkslinīks sovas gleznas sauc par atritumu produktim. Mōkslā moz saprūtūšam cīlvākam pateišam gryuši orientētis sarežējaitijs krōsu kompozīcijos, bet plašu anotaceju snādz mōkslinīks, un tod jau vīglōk apjaust, cik trauslā pasaulē mes dzēvojam. Pasaulē, kuram bēdeigas izredzes gatavojo poša cīlvēce, tis saisteits ar pagotni, tagadni, īspējamū nōkūtni, jo cīlvāka doba un reiceiba naatrass saskaņu ar veseliegas ekoloģejas lykumim un praseibom.

Vokorā spēlej Modūnas »Vapciusi«, vīns ūtrs vōcu muzykas pratējs. Stuñdes rit. Ar sovin vōcu draugim kūpā ari keramikis Jōns Seiksts. Godōs, jys apsasāst pi cīta galdeņa, kur pazeistami latvīši, īsaaklausa, kai vīns ūtrs jaunītis runo vōciski, mēgi noj ari pats. Klōtašūši pōrjam smīklu šālts. Seiksta kungs nikō nasaprūt, bet turpnoj dialogu. Jaunites redz, ka partneram īpaši naītai pār vōcu mēlei, mōkslinīku uzruno latvīski. Smīkli pōraug vātrā, jo pōrōk pōrsteigis ir Seiksta kungs un prosa jaunītīm:

— Tu prūti ari latvīski?

Niu smīkli ir vēl grandiozoki. Bet Jōns Seiksts tod prosa tai:

— Tu esi lette?

Otkon smīklu šālts un, likās, ka smējējim sōc sōpēt vādarī.

Nu tai ari beja: jaunītis ir latvītis, kur Vōcejā strōdōj un mōcōs jau divus godus, svešū mēle pōrvolda perfekti.

Pōrprotums nūskaidrōts, bet Seiksta kungs nimoz nav bēdeigs, vēl dažas reizes pīceigs stōsta, kai labi izadevis itys jūks...

Vōciši gryutoj »Uz veseliebu!« vītā atvodu tōstā sauc: »Bu!«

Dreiži skanēs jauni tikšonōs tōsti.

Lai augtu, vajaga tīm mīra.
Jo vari, ari mīru rōdi —
Jo mīrs ir taisnais ceļš pi Dīva.

As — Krystus karaveirs,
Kam poša cīrertas bryuces.
Kai gribu byut es teirs —
Bez jaunu dorbu tyuces.
Kai boltis ūds nu īvas,
Kai īvas teirs smōrds,
Bez atānas nu nīvys,
Bez likō, kas nav Vōrds.

P. DAINOV'S

Rudiņa nakti

Smogas leita lases vējs syt līga ryutis,
trauksmainā rytmā sīrds pukst man
kryuti,
gryuši aizmigt leitainā rudiņa nakti
vējs ar leitu kod trūkšpoj drudžainā
takti.
Vēja dzīsmes ar leita bungom līga
laužas,
pesimisms kai svōrpsts sīrds man
graužas,
ar napacīteibu gaidu austūt reitu,
cerēi auras gaišus pleivurūs teitu.
Rudiņa naksneigā tīmsā ustoba teita,
sīrds ilgojās pēc gaismas un Saulainā
reita,
klusumu un mīru lai dūtu tys sirdei,
dryumais naks namīrs pīrītūtū
tirdeit.
Laika gōjumā vyss plyust un
biži mainōs,
priķus nūjauc bādas, laime pazyud
skunjōs,
cerēi bōs auklātō sapņu piš nagauidūt
bryuk,
dūmōs plānōtās napīpīldōs un jyuk.
Mīgā grymstūt, cerei blōzmas vilni
plyust,
tymūs šyupojūtis, prōts mīreigōks
klyust,
lyudzu Dīvu, lai varātu es spāku rast
un šīmā gryutajā laikā izdzeivōt prast.

ANDRIS VĒJĀNS

Pi rejas

Nu kurīnes braucis, kur gōjis,
Kur vērīs, —
Ni pi spōru vainaga pīsakēris,
Ni pi smukōs bērzelies tverīs,
Ni pi yudiņa sorkonī tūrī
Apsastōjīs;
Ni ar Šariku rōjīs
Pi myura klāva —
Gleznotōjs vysam
Garom skrējis un gōjis.
Tikai gaisa sveicīnus
Betona pogrobīm
Un nyule laulotom saimneicom
Mōjīs...
Bet pēški sev
Īsyt pa pīri,
Kas kai kulasāta cīta —
I nakust nu vītas,
Pīsīts
Kai zyrgs pi mīta.
Raug,
Voi molbertam pōri
Lynu pologu klijīs?
Bet acīs?
Acīs sējīs pi rejas.
Kas jū tī
Ar rogonu skolim
Voi ar Gromnicu sveci pīvylynōjis?
Senejū lynu kulstavniku
Un sprygulu deideitōju sejas?
Dyumi,
Kas nazkod kōpe pret bārzīm,
Pret rudzōles kolnū
Kai vērī, kai lōči nu lejas?
Voi naradzamī čāpuki tān
Turis pi jō
Ar nogim un rogim?
Verīs,
Vins ar asti voda ūtu
Un pīndzelej nazkaidus čāmus,
Tod kīrosoj pučes
Un sāpyn vejas...
Voi čāpuks? Voi glezntōjs?
Voi obeji Jōnu vokora smīklīm smejas:

Tyuleņ dabōsim muzykantu
Un valā palaissim dejas...»

Jo muna mozmeita Īva
Prostu doncōt, —
Jei tyuleņ spārgtu nu rotim.
Bet jēi moza —
Ar eisim pīsgoda motim.
Jū napīvalk cyti skoti.
Pat uz tāvū un mōti,
Kurim pīrē nīvīnas rīvas,
Nasaraugās myusu īveņa, īva:
Jei nu muna vaiga
Nanūvērīs acīs,
Nu munas sejas...
Voi teišam es izaverūs jau
Pēc rejas?
Taipat pa jūkam man
Inōce pīrītā ainova
Ar gleznotōju
pi rejas.

Zalta zyrgs

Bāg bailēs irbete un grīze,
Jōs tyvōk grōvam pīvōjēs spīž;
Kai senōk sērps te stībrus grīze —
Tān kombains labeibū mums grīz.
Kai senōk stateji — tān gubas
Mums boltū rūdzā lauku klijī;
Tak kletīs gryudi, pylni skubas,
Jau rūdiņs zalta zyrgā jōj.
Pi povodas jū rūdzā īve
Un rūdzā sējīs reizē tur:
Ar dzeiveibū ū ūpīlōk nōve,
Un obas napazud nikur.

Pasyuti »Zemturi« un nanūžālōsi — turpmōk jys byus plašōks un interesantōks!

TEDIS

SĪVĪTES PAKLUPYNŌŠONA

»Zini, kū tei muna Inta izstrōdōja? Tei muna sīvēja vakar gondreitāz izjauce svātū nūskāpōjumu. Labi, ka Operas administrators parodēja sevi kai kōrteigu puisi...«

Valdis ir muns tyvōkais paleigs, saimnīceibas daļas vadeitōjs, tīši ar jō pasarōdeišonūs Nacionālōs bibliotekas bezcereigi īstygūšais saimnīcīšu dorbu vazums beidzīt sōce kustētu nu vītas. Jam pīmyta brei-nīkeigs valjaspīks — pastypīnōta interese par opermōksli un operas vēsturi. Kotru reitu man jōnūsa-klausā kāds šām mōkslas veidam veļteits stōstējums un tikai tod Valdis, goreigi atsvaidzīnōjis, kai lauvu metēs iškā dorbus. Jō bezgaleigōs runas man gōja pi sīrds un es jōs saprotu, tūmār ni tod, ni tagad atstōstūt, naapjaušu, kai kāda nu pri-madonam pajam augšeju nōtti. Laikam jau opermōksla tik teišam sīdarzātājim.

»Tei Inta tik ilgi grūzējōs pi spīgeja... Nā, ir tok trokas tōs sīvītes uz sovu attālu, ka Opernomā isarodēmēs pādejā minūtē. Es jau kai uzvylkta steiga, man bytu gribējis tī byut vysmoz pusstūdi ogrōk, izjust tū vysmoz mōkslas tyvuma svātūmu, tū naatkōrtojamū auru, kas tī storoj... Un kū tu dūmoj — jai pēški vajag uz tualeti, it kai mōjōs navareja... Nu labi... lai palik... Bet tī rynda, jōgai-dā... Sōču mātōtis kai krōtējā... Orkestrs skaņojas dorbam, gaismas palānam dzīst, publika pīklust breinuma gaidōs un es, izmīsis, mēginu nūtēmēt uz īlyugumā nūrōdeitājōm vitom, lai pa tymus leidz tom vāratū aizagrōbsteit... Kod jau lykōs, kai nu sašutuma pōrītājī, mani iraudzēja administrators, lobs draugs. »Valdi — jys prosa, — »kō tu naesi sovā vitā?« Nu es ötrumā ari pasacēju eistājā vōrdā, kas ar munu Intu atsagadejīs. Tod administrators deve komandu: orķestrīs — atlīkt, gaisma — atlīkt! Lustra otkon isadaga pylna spūzumā. Vysi naizpratnē raudzējōs apleik, bet skateitōjim pat pītā nāinōce, kai jī gaida munu Intu atsagrižam nu tualetes. Un tikai tod, kod ijjāmē sovas vītas, administrators,

tors, par tū jam vysu myužu byušu pītēiceigs, deve zeimi sōkt!«

Valda svātū nūskāpōjumam sagatavōta pītēiceiga dōvona: vakar pēcpūšīnā, kamer jys skāpōjōs un pūcējōs pīrmīzīdei, elektriķi pabeidzīt dorbus myusu bibliotekas muzykas nūdaļā un Valdim uzīcātās gūds paraksteit pījīmōšonā aktu — tai ītīce direkto. Es, lai caltu Valda pošapīzīnu, pi direktora vōrda pīlyku klijōtērēs, orūdbīdrēbas un... tau-tas kontroles uzīcējību. Te obi sōcem-smaideit: ar tautas kontroles dāmom myusim īpāšas ītīceibas. Gaisā jau vyrīmōja tautas atmūda, nomenklatura nervozēja un tautas kontroles ryupes par saimnīceibas daļu beja tik apgrūtīnūšas un navītā, ka nu myusim byutu atkareigi vēstures pagrīzīni, kas nareti sagōdōja mums lelōkas golvas sōpes, nakai teirais, pītēikami sarežēitais dorbs.

»Nu jau tautas kontroles man uza-tic, tod rīkšoju. Vālōkais pēc pusstūdes byušu atpaka!«

Leidz muzykas nūdaļai vajadzēja tīkai pīrītājī pīrītājī, kai anekdoti atstōtēju atgādējumu muzykas nūdaļā. Labi saprūt, ka Valdis jutōs pīrītājī dareits jō vōjēbā, kas tam beja stypīrī pīse, man lykōs — kāda tam nūzeime, voi Opernomā »bīldāts« 1932. voi 1936. godā, kaidat fotografejā storp symtīm atsarūn Edgars Tons voi Leonids Vīgners jauneibā...«

Direkto na tikai nasasmēja, pat napasmaidēja. Jō augums pi nanūvōktū traiku golda saduga, seja īgīva tāidu poši izteiksmi kai Valdim. Trokōkais tīs, kai jys pacēle kreisīs rūkas rōdeitōjērīstū... Lai cik bibliotekas darbinēcas dažūs jautōjūmūs centēs direktoram uzspīst sovu vīdkli, tūmār zynōja — jo scēs pacēle kreisīs rūkas ar augūp vārstu pīrīstū, tod tīs ir Cezara žests, kas, par laimi, gan nūtyka lūti reti. Un te — pavysam navaineigā situacejā!

Pērsts turējōs gaisā un kai sprīdums skanēja direktora vōrī:

»Divēsmit seši cīlvāki ar augstōk muzykalū izgleiteibū! Atnōk nanūteiktas izgleiteibas saimnīceibas daļas vadeitōjs un izre-gulej izstōdi!«

Vystyvōkājā laikā muzykas nūdaļas vadeitōja zaudēja dorbu, labesteigū sīvīti paklupynōja padūtūs pāvēršēiba un Valda apskaužamōs zynōšonās vīssarežēitākā nu mōkslīm...

bineicas viļkt nu plauktim katalogus un izstōdes materialus sakortē atbylīstī īstīneibai...

Inōce bibliotekas direktors, vōrī Andrejs — vīneigais nu munim daudzajim, dzeivē sastoptajim pīkšīnīm, kars pīs daudz un smogi strōdōja, padūtām nūruntādams ceļu tai, kai vīnkōrī nabeja īspējams naizpīlēdit jō reikōjumus. Ītēmēs kūpā pušīnōt, lai bez traucējūšajim tōlruņu zvōnim kabinetā, breivi varātu pīrrūnōt saimnīcīšu jautōjūmūs. Zynūt Andreja pīrlūgōtēibū, pi pušīnū kafejas tases centū jam pastōsteit kaidat kuriozus nu sovom muzykanta gaitom. Direkto nikai naizrōdēja atīkī, tūmār zynōju, ka munas runas jam pītēikamas, jo lōve mozlit atslōbīnōt dīndīnā sāpīngūtējī nēru sistemū.

Šūdiņ, dūmoju, es jū gon sāmīdīnōšu, un kai anekdoti atstōtēju atgādējumu muzykas nūdaļā. Labi saprūt, ka Valdis jutōs pīrītājī dareits jō vōjēbā, kas tam beja stypīrī pīse, man lykōs — kāda tam nūzeime, voi Opernomā »bīldāts« 1932. voi 1936. godā, kaidat fotografejā storp symtīm atsarūn Edgars Tons voi Leonids Vīgners jauneibā...«

Direkto na tikai nasasmēja, pat napasmaidēja. Jō augums pi nanūvōktū traiku golda saduga, seja īgīva tāidu poši izteiksmi kai Valdim. Trokōkais tīs, kai jys pacēle kreisīs rūkas rōdeitōjērīstū... Lai cik bibliotekas darbinēcas dažūs jautōjūmūs centēs direktoram uzspīst sovu vīdkli, tūmār zynōja — jo scēs pacēle kre